

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՎՃՌԱԲԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀ**

Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ

ԵՆԹԱԿԱՅՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՎԵՃԸ ԼՈՒԾԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

27 փետրվարի 2023 թվական

ք. Երևան

ուսումնասիրելով ըստ դիմումի՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարության՝ Վահագն Մխիթարյանի կուտակային կենսաթոշակային հաշվում հաշվառված փայերն անժառանգ լինելու իրավաբանական փաստը հաստատելու պահանջի մասին թիվ ՀԿԴ/0049/02/23 (ԵԴ/24289/02/22) քաղաքացիական գործի ենթակայությունը որոշելու նպատակով այն Վճռաբեկ դատարանի նախագահին ուղարկելու վերաբերյալ ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարանի՝ 2023 թվականի փետրվարի 17-ի որոշումը,

Պ Ա Ր Զ Ե Ց Ի

Գործի դատավարական նախապատմությունը.

1. ՀՀ ֆինանսների նախարարությունը 2022 թվականի մայիսի 13-ին դիմում է ներկայացրել Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարան՝ պահանջելով հաստատել Վահագն Մխիթարյանի կուտակային կենսաթոշակային հաշվում հաշվառված փայերն անժառանգ լինելու իրավաբանական փաստը:

2. Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանի՝ 2022 թվականի մայիսի 30-ի որոշմամբ դիմումն ընդունվել է վարույթ:

Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանի՝ 2022 թվականի դեկտեմբերի 6-ի որոշմամբ քաղաքացիական գործը հաճնվել է ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարանի քննությանը:

3. 2023 թվականի փետրվարի 16-ին թիվ ԵԴ/24289/02/22 քաղաքացիական գործը ստացվել է ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարանում, որին շնորհվել է ՀԿԴ/0049/02/23 համարը:

Հակակոռուպցիոն դատարանի՝ 2023 թվականի փետրվարի 17-ի որոշմամբ քաղաքացիական գործի ենթակայությունը որոշելու նպատակով այն ուղարկվել է ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի նախագահին:

4. Գործը ՀՀ Վճռաբեկ դատարանում ստացվել է 2023 թվականի փետրվարի 20-ին:

Ենթակայության վերաբերյալ վեճի լուծման համար էական նշանակություն ունեցող փաստական հանգամանքները.

5. Հղում կատարելով «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» ՀՀ սահմանադրական օրենքի 24-րդ հոդվածի 3-րդ մասին, 2021 թվականի ապրիլի 14-ին ընդունված՝ «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» թիվ ՀՕ-331-Ն ՀՀ սահմանադրական օրենքի 19-րդ հոդվածի 23-րդ և 24-րդ մասերին, «ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» թիվ ՀՕ-335-Ն օրենքի 6-րդ մասին, ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 18-րդ հոդվածի 1-ին մասին, 25-րդ հոդվածի 3.1-րդ մասին՝ Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանը 2022 թվականի դեկտեմբերի 6-ի որոշմամբ քաղաքացիական գործն ըստ ենթակայության ուղարկել է Հակակոռուպցիոն դատարան՝ հետևյալ պատճառաբանությամբ. *«(...) «[Գ]ործը հակակոռուպցիոն դատարանին հանձնելու համար էական են հանդիսանում հետևյալ պայմանների միաժամանակյա առկայությունը՝*

1) ընդհանուր իրավասության դատարանի վարությամբ է գտնվում քաղաքացիական գործ՝ հետևյալ հայցապահանջներից որևէ մեկով, այն է՝

- պետության գույքային շահերի պաշտպանության պահանջ,
- պետության ոչ գույքային շահերի պաշտպանության պահանջ,

- «Այօրինի ծագում ունեցող գույքի բռնագանձման մասին» օրենքի հիման վրա գույքի բռնագանձման պահանջ:

2) սրեղծված է հակակոռուպցիոն դափարանը.

3) ընդհանուր իրավասության դափարանը իր վարույթում գրնող գործով անցում չի կատարել դափաքնության փուլ:

Դափարանն արձանագրում է, որ թիվ ԵԴ/24289/02/22 քաղաքացիական գործի պարագայում առկա են բոլոր երեք պայմանները, մասնավորապես՝

(...) այն ներկայացվել է ի կատարումն «Կուրակային կոնսաթոշակների մասին» ՀՀ օրենքի (այսուհետք՝ նաև Օրենք) 57-րդ հոդվածի 7-րդ մասի, որի համաձայն՝ եթե մահացած մասնակիցը չունի ժառանգ, կամ եթե մասնակցի մահվան օրվանից 3 փարվա ընթացքում ժառանգներից ոչ մեկը դիմում չի ներկայացրել մասնակիցների ռեեստրը վարողին մահացածի փայերը որպես օրինական ժառանգի սեփականություն ընդունելու մասին, ապա մասնակիցների ռեեստրը վարողը պարտավոր է այդ մասին գրավոր տեղեկացնել Հայաստանի Հանրապետության կառավարության ֆինանսական ոլորտի պետական լիազորված մարմին: Մահացած մասնակցին պարկանող փայերը մասնակցի մահվանից 3 փարի հետո Հայաստանի Հանրապետության կառավարության ֆինանսական ոլորտի պետական լիազորված մարմնի դիմումի հիման վրա դատական կարգով կարող են ճանաչվել անժառանգ: Անժառանգ ճանաչված փայերը մարվում են մասնակիցների ռեեստրը վարողի կողմից, և ձևավորված դրամական միջոցները փոխանցվում են Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե:

(...) ՀՀ ֆինանսների նախարարությունը հանդիսանում է կուրակային կոնսաթոշակային հաշվում անժառանգ փայերը պետական սեփականությանն ուղղելու գործընթացն իրականացնող մարմինը, որի շրջանակներում իրականացնում է պետության գույքային շահերի պաշտպանությունը: Ընդ որում, Դափարանը հաշվի առնելով շահերի պաշտպանության եղանակները՝ հայցադիմում կամ դիմում ներկայացնելու միջոցով, գրնում է, որ ՀՀ դատական օրենսգրքի 24-րդ հոդվածի 3-րդ մասում կիրառված «հայց» տերմինը չի կարող մեկնաբանվել որպես պետության շահերի պաշտպանությունը միայն հայցադիմումում ներկայացնելու միջոցով կամ հայցային վարույթի շրջանակներում

պաշտպանելու հնարավորություն, որի արդյունքում Դատարանը գտնում է, որ ներկայացված դիմումի քննությունը ենթակա է հակակոռուպցիոն դատարանին»¹:

6. Հղում կատարելով ««Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» ՀՀ սահմանադրական օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» համար ՀՕ-575-Ն ՀՀ սահմանադրական օրենքին, «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» ՀՀ սահմանադրական օրենքի 2-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 3-րդ կետին, 24-րդ հոդվածի 3-րդ մասին, ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 26-րդ հոդվածի 1-ին մասին՝ Հակակոռուպցիոն դատարանը 2023 թվականի փետրվարի 17-ի որոշմամբ գտել է, որ սույն գործը ենթակա չէ Հակակոռուպցիոն դատարանին և այդ առնչությամբ դիմել է Վճռաբեկ դատարանի նախագահին՝ նշելով հետևյալը. «(...) [Հ]ակակոռուպցիոն դատարանի՝ որպես մասնագիտացված դատարանի իրավասությանն են վերապահված միայն դատախազության կողմից հարուցված պետության գույքային և ոչ գույքային շահերի պաշտպանության և «Ապօրինի ծագում ունեցող գույքի բռնագանձման մասին» ՀՀ օրենքի հիման վրա գույքի բռնագանձման հայցերով հարուցված քաղաքացիական գործերը:

(...) Դատարանն արձանագրում է, որ թեև սույն քաղաքացիական գործով կարող է շոշափվել պետության գույքային շահը, գործը Հակակոռուպցիոն դատարանին հանձնելու նախապայմանները բացակայում են, քանի որ գործը չի հանդիսանում Հակակոռուպցիոն դատարանում այն արացվելու օրվա դրությամբ գործով խմբագրությամբ Օրենքի 24-րդ հոդվածի 3-րդ մասի իմաստով Հակակոռուպցիոն դատարանին ենթակա գործ:

(...) Դատարանը գտնում է, որ թիվ ՀԿԴ/0049/02/23 գործը ենթակա չէ քննության Հակակոռուպցիոն դատարանում»²:

Վճռաբեկ դատարանի նախագահի պատճառաբանությունները և եզրահանգումը.

7. Սույն գործով Վճռաբեկ դատարանի նախագահի առջև բարձրացված իրավական հարցը հետևյալն է. հիմնավոր՞ է արդյոք ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարանի հետևությունն այն մասին, որ թիվ ՀԿԴ/0049/02/23 (ԵԴ/24289/02/22) քաղաքացիական գործն ըստ դիմումի՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարության՝ Վահագն Միխիթարյանի կուրակային

¹ Տե՛ս քաղաքացիական գործը, թերթեր 30-31:

² Տե՛ս քաղաքացիական գործը, թերթեր 37-38:

կենսաթոշակային հաշվում հաշվառված փայերն անժառանգ լինելու իրավաբանական փաստը հաստատելու պահանջի մասին, ենթակա չէ ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարանին:

8. «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» ՀՀ սահմանադրական օրենքի 2-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 3-րդ կետի համաձայն՝ «Մասնագիտացված դատարաններն են՝ (...) հակակոռուպցիոն դատարանը»:

2021 թվականի ապրիլի 14-ին լրացված և մինչև 2023 թվականի հունվարի 7-ը գործող խմբագրությամբ «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» ՀՀ սահմանադրական օրենքի 24-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն՝ «Հակակոռուպցիոն դատարանին են ենթակա (...) քաղաքացիական դատավարության կարգով պետության գույքային և ոչ գույքային շահերի պաշտպանության հայցերով և «Ապօրինի ծագում ունեցող գույքի բռնագանձման մասին» օրենքի հիման վրա գույքի բռնագանձման հայցերով հարուցված քաղաքացիական գործերը (...):»:

2022 թվականի դեկտեմբերի 23-ին ընդունված և 2023 թվականի հունվարի 7-ին ուժի մեջ մտած՝ ««Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» թիվ ՀՕ-575-Ն ՀՀ սահմանադրական օրենքի 5-րդ հոդվածի համաձայն՝ «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» ՀՀ սահմանադրական օրենքի 24-րդ հոդվածի 3-րդ մասը լրացվել է և գործում է հետևյալ խմբագրությամբ. «Հակակոռուպցիոն դատարանին են ենթակա (...) դատախազի կողմից հարուցված՝ քաղաքացիական դատավարության կարգով պետության գույքային և ոչ գույքային շահերի պաշտպանության հայցերով և «Ապօրինի ծագում ունեցող գույքի բռնագանձման մասին» օրենքի հիման վրա գույքի բռնագանձման հայցերով հարուցված քաղաքացիական գործերը (...):»:

9. Սույն որոշման նախորդ կետում վկայակոչված իրավական նորմերի վերլուծությունից հետևում է, որ հակակոռուպցիոն դատարանին ենթակա քաղաքացիական գործերն են՝ քաղաքացիական դատավարության կարգով պետության գույքային և ոչ գույքային շահերի պաշտպանությանն ուղղված հայցերով և «Ապօրինի ծագում ունեցող գույքի բռնագանձման մասին» ՀՀ օրենքի հիման վրա գույքի բռնագանձման հայցերով հարուցված քաղաքացիական գործերը: Նշվածը հիմք է տալիս փաստելու, որ օրենսդիրը հակակոռուպցիոն դատարանի ենթակայությանն է վերապահել ոչ թե այն գործերը, որոնք **առնչվում են պետության գույքային և ոչ գույքային շահերին**, այլ այն հայցերով գործերը,

որոնք **ուղղված են այդ շահերի պաշտպանությանը**: Այսինքն՝ հակակոռուպցիոն դատարանի ենթակայական իրավագործությունը սահմանափակված է **պետության գույքային և ոչ գույքային շահերի պաշտպանությանն ուղղված հայցերի** քննությամբ: Հարկ է նաև նշել, որ այս մոտեցումը բխում է 2021 թվականի ապրիլի 14-ին ընդունված՝ ««Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» թիվ ՀՕ-331-Ն ՀՀ սահմանադրական օրենքի նախագծի ընդունման հիմնավորումներից, համաձայն որոնց, օրենսդիրը հակակոռուպցիոն դատարանին օժտել է մասնագիտացված դատարանի կարգավիճակով և ըստ այդմ՝ նախատեսել այդ դատարանի քննությանը ենթակա քաղաքացիաիրավական վեճերի սահմանափակ շրջանակ³:

Բացի այդ, նույն օրենքի հիմնավորումներից հետևում է, որ ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարանի քաղաքացիական մասնագիտացմամբ դատավորների թվակազմը սահմանելիս (5 դատավոր), հիմք են ընդունվել ՀՀ գլխավոր դատախազության ապօրինի ծագում ունեցող գույքի բռնագանձման գործերով վարչության կողմից կատարված ուսումնասիրությունների և դատախազների կողմից դատարաններ ներկայացված՝ պետական շահերի պաշտպանության հայցերի վերաբերյալ վիճակագրական տվյալները: Նշվածը հիմք է տալիս հետևություն անելու, որ **դեռևս 2021 թվականի ապրիլի 14-ի թիվ ՀՕ-331-Ն օրենքով «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» ՀՀ սահմանադրական օրենքի 24-րդ հոդվածի 3-րդ մասում կատարված լրացմամբ և հակակոռուպցիոն դատարանի ստեղծմամբ օրենսդրի նպատակն է եղել այդ դատարանի ենթակայությանը վերապահել պետության գույքային և ոչ գույքային շահերի պաշտպանությանն ուղղված հայցերի քննությունը, որոնք ներկայացվել են ՀՀ դատախազության կողմից⁴:**

Վերոգրյալի մասին է վկայում նաև այն, որ 2022 թվականի դեկտեմբերի 23-ին ընդունված և 2023 թվականի հունվարի 7-ին ուժի մեջ մտած՝ ««Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» թիվ ՀՕ-575-Ն ՀՀ սահմանադրական օրենքով

³ Տե՛ս 2021 թվականի ապրիլի 14-ին ընդունված՝ ««Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» թիվ ՀՕ-331-Ն ՀՀ սահմանադրական օրենքի նախագծի հիմնավորումները՝ ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտոնական կայքէջում հետևյալ հղմամբ՝ http://www.parliament.am/draftreading_docs/7/K-785_DR2.pdf

⁴ Տե՛ս նույն տեղում:

օրենսդիրը, վերը նշված տրամաբանությանը համապատասխան, հստակեցրել է հակակոռուպցիոն դատարանին ենթակա քաղաքացիական գործերի շրջանակը՝ սահմանելով, որ ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարանին ենթակա են ոչ թե քաղաքացիական դատավարության կարգով պետության գույքային և ոչ գույքային շահերի պաշտպանությանն ուղղված բոլոր հայցերով, այլ **քացառապես ՀՀ դատախազության կողմից հարուցված՝** քաղաքացիական դատավարության կարգով պետության գույքային և ոչ գույքային շահերի պաշտպանության հայցերով և «Ապօրինի ծագում ունեցող գույքի բռնագանձման մասին» ՀՀ օրենքի հիման վրա գույքի բռնագանձման հայցերով հարուցված քաղաքացիական գործերը: Այսինքն՝ հակակոռուպցիոն դատարանի ենթակայական իրավագործությունը սահմանափակված է միայն **դատախազի կողմից հարուցված պետության գույքային և ոչ գույքային շահերի պաշտպանությանն ուղղված հայցերի քննությամբ:**

10. Սույն քաղաքացիական գործի նյութերի ուսումնասիրությունից հետևում է, որ.

- ՀՀ ֆինանսների նախարարությունը 2022 թվականի մայիսի 18-ին Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարան է ներկայացրել դիմում՝ Վահագն Մխիթարյանի կուտակային կենսաթոշակային հաշվում հաշվառված փայերն անժառանգ լինելու իրավաբանական փաստը հաստատելու պահանջի մասին⁵, որը Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանի՝ 2022 թվականի մայիսի 30-ի որոշմամբ ընդունվել է վարույթ⁶,

- հղում կատարելով «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» ՀՀ սահմանադրական օրենքի 24-րդ հոդվածի 3-րդ մասին, 2021 թվականի ապրիլի 14-ին ընդունված՝ ««Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» թիվ ՀՕ-331-Ն ՀՀ սահմանադրական օրենքի 19-րդ հոդվածի 23-րդ և 24-րդ մասերին, «ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» թիվ ՀՕ-335-Ն օրենքի 6-րդ մասին, ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 18-րդ հոդվածի 1-ին մասին, 25-րդ հոդվածի 3.1-րդ մասին՝ Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանը 2022 թվականի դեկտեմբերի 6-ի որոշմամբ

⁵ Տե՛ս սույն որոշման 1-ին կետը:

⁶ Տե՛ս սույն որոշման 2-րդ կետը:

քաղաքացիական գործն ըստ ենթակայության ուղարկել է Հակակոռուպցիոն դատարան՝ այն պատճառաբանությամբ, որ սույն գործով հարուցված դիմումը վերաբերում է պետության գույքային շահին, ուստի նշված քաղաքացիական գործը պետք է հանձնել Հակակոռուպցիոն դատարանի քննությանը⁷,

- հղում կատարելով ««Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» ՀՀ սահմանադրական օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» համար ՀՕ-575-Ն ՀՀ սահմանադրական օրենքին, «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» ՀՀ սահմանադրական օրենքի 2-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 3-րդ կետին, 24-րդ հոդվածի 3-րդ մասին, ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 26-րդ հոդվածի 1-ին մասին՝ ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարանը 2023 թվականի փետրվարի 17-ի որոշմամբ գտել է, որ սույն գործը ենթակա չէ Հակակոռուպցիոն դատարանին և այդ առնչությամբ դիմել է Վճռաբեկ դատարանի նախագահին՝ նշելով, որ Հակակառուպցիոն դատարանին են ենթակա բացառապես դատախազի կողմից հարուցված պետության գույքային և ոչ գույքային շահերի պաշտպանության հայցերը⁸:

11. Նախորդ կետում մեջբերված փաստական հանգամանքները գնահատելով սույն որոշման 8-9-րդ կետերում վկայակոչված իրավադրույթների և արտահայտված իրավական դիրքորոշումների լույսի ներքո, հարկ է փաստել, որ սույն գործով Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարան դիմում է ներկայացվել ՀՀ ֆինանսների նախարարության և ոչ թե ՀՀ դատախազության կողմից:

Այսինքն՝ տվյալ դեպքում ապահովված չէ օրենսդրի կողմից սահմանած՝ ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարանի կողմից գործերի քննության անհրաժեշտ նախապայմանը: Բացի այդ, հարկ է արձանագրել, որ իրավաբանական փաստը հաստատելու մասին դիմումը ենթակա է քննության հատուկ վարույթի կարգով, մինչդեռ հակակոռուպցիոն դատարանում ենթակա են քննության հայցային վարույթի կարգով հարուցված՝ պետության գույքային և ոչ գույքային շահերի պաշտպանությանն ուղղված հայցերը:

12. Վերը շարադրվածը հիմք է տալիս փաստելու, որ ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարանի հետևությունն այն մասին, որ թիվ ՀԿԻ/0049/02/23 (ԵԻ/24289/02/22) քաղաքացիական գործն ըստ դիմումի՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարության՝ Վահագն

⁷ Տե՛ս սույն որոշման 5-րդ կետը:

⁸ Տե՛ս սույն որոշման 6-րդ կետը:

Մխիթարյանի կուտակային կենսաթոշակային հաշվում հաշվառված փայերն անժառանգ լինելու իրավաբանական փաստը հաստատելու պահանջի մասին, ենթակա չէ ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարանին, հիմնավոր է:

13. Վերոգրյալի հիման վրա, գտնում եմ, որ ՀՀ ֆինանսների նախարարության դիմումի հիման վրա հարուցված թիվ ՀԿԻ/0049/02/23 (ԵԻ/24289/02/22) քաղաքացիական գործը ենթակա է Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանի քննությանը:

Հիմք ընդունելով վերոշարադրյալը և ղեկավարվելով ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 26-րդ հոդվածով՝

Ո Ր Ո Շ Ե Ց Ի

թիվ ՀԿԻ/0049/02/23 (ԵԻ/24289/02/22) քաղաքացիական գործն ըստ դիմումի՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարության՝ Վահագն Մխիթարյանի կուտակային կենսաթոշակային հաշվում հաշվառված փայերն անժառանգ լինելու իրավաբանական փաստը հաստատելու պահանջի մասին, ենթակա է Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանին:

ԼԻԼԻԹ ԹԱԴԵՎՈՍՅԱՆ